

A Széchényi család másik lovasa, Széchényi Dénes (1828-1892).

Apja, Széchényi Lajos, Széchenyi István testvére volt.

A mai díjugrató versenyek ugratási stílusának fő sajátossága, hogy amikor a ló elrugaszkodik, a lovas kiemelkedik a nyeregből, ezáltal megkönnyíti a ló számára az ember súlyának viselését. De ez nem volt mindig így. A XIX. században maga az ugratás is különleges tudást igénylő, veszélyes akciónak számított. Széchényi Dénes így ír erről: *„Mikor én lovagolni tanultam, nem volt szokás ugrani, és csak a kitanult lovasnak volt szabad nagy ceremóniával a könnyen tartott barriérre nekik vágtatni; azután sok idő hagyatott neki, hogy a történekről gondolkodhassék és rendbe hozhassa azon zavaros benyomásokat, melyeket kapott, míg a levegőben csüggött.”* Akkoriban ugyanis ugratás közben a lovas nemhogy felemelkedett volna a nyeregben, de igyekezett minél mélyebben ülni, mert ez biztosította számára a kellő stabilitást. Ilyen ugrótechnika mellett a lovak természetesen jóval kisebb magasságokat tudtak átugrani. Nagyobb volt a ló felbukásának veszélye is, és a bukás a lovasra is nagyobb veszélyt jelentett. Ennek fényében értékelhetjük igazán Széchényi Dénes munkásságának jelentőségét.

Széchényi a lovaglás oktatásában három forradalmi újítást alkalmazott. Egyrészt a futószáron lovagló lovasnak egy labdát kellett feldobnia és elkapnia lépésben, ügetésben és vágásban. Másrészt már az oktatás kezdeti, futószáras szakaszában ugratni tanította a lovasokat és ezt a labdázással is összekapcsolta. Harmadrészt az oktatás kezdetétől gyakoroltatta a lovasokkal a mozgó lóra való fel- és leugrást, illetve a fel- és leszállást a ló mindkét oldaláról. Módszerével rövid idő alatt elérte, hogy a lovasok mélyen és biztosan ültek a nyeregben, így a kantárszárakat később sem használták kapaszkodásra. Zseniális pedagógiai érzékét mutatja, hogy soha nem tiltásokkal és szigorral kívánt célt érni. Az első leckék alkalmával *„A lovas fölül, és pedig úgy mint neki tetszik. Ameddig neki a lovaglás úgy látszik, mint egy nagy és veszedelmes vállalt, nem szeretem tanítványom fejét kis formásokkal betölteni. Mikor egyszer otthonos a lovon, akkor könnyen lehet őt minden, akár gyakorlati, akár elfogadott fölülési módra tanítani.”* Nem gyötörte a lovasait ülésük helyreigazításával sem, mert tudta, hogyha nem kapaszkodnak a kantárszárba, rövidesen helyrerázódik az ülésük.

A labdázáshoz a lovakat is hozzá kellett szoktatni. Széchényi ezen a téren is messze meghaladta korának módszereit. *„A mire a legnagyobb súlyt fektettem az volt, hogy a ló egyetlen egyszer se legyen megijesztve.”* A lovak kiképzésében fő szempontja volt, hogy *„oly csekélyek legyenek a haladásnak lépcsőzetei, hogy a ló ezeket észre se vegye.”*

A fogathajtók között elsősorban a Széchényi-szár őrzi Széchényi Dénes emlékét. (Amit sajnos még ma is sokan „francia szárnak” neveznek, pedig semmi köze a franciákhoz.) A hagyományos keresztágas hajtószáraknál sokszor elég körülményes a szárok helyes beállítása. Széchényi a keresztágak helyes beállításához egy saját maga által kiötlött hajtószárakat alkalmazott, amelyet ma Széchényi-szárnak nevezünk. Ez a szár azt is lehetővé teszi, hogy a hajtó a két lovat egymástól teljesen függetlenül irányítsa.

A ló- és lovaskiképzésben Széchényi Dénes oly mértékben megelőzte saját korát, hogy módszerei nem terjedtek el, de szerencsére nem is tűntek el nyomtalanul. Könyvei nagy hatással voltak a modern lovassport úttörőjére, Frederico Caprilli (1868-1907) olasz katonatisztra. Az új lovaglási és idomítási módszer az 1910-es években nyerte el mai formáját. Eredményessége miatt az első világháború után igen rövid idő alatt világszerte elterjedt.

Dr. Szöllősy Gábor
Magyar Mezőgazdasági Múzeum

